

УДК 37(09)(477)Красицький

НЕВІДОМА КАРТИНА ХУДОЖНИКА Ф. КРАСИЦЬКОГО З ОБРАЗОТВОРЧОЇ КОЛЕКЦІЇ НМІУ

Кошова Н.М., Форманюк Т.М.
Національний музей історії України

Досліджений портрет українського громадсько-політичного діяча, педагога і філолога В.П. Науменка невідомого автора з колекції НМІУ. Автором портрета, як доведено науковою атрибуцією, є український художник Ф.С. Красицький. За часів СРСР В.П. Науменка трактували як буржуазного націоналіста, тому цей портрет раніше не вивчався. Така можливість з'явилась в незалежній Україні. Портрет В. Науменка художника Ф. Красицького раніше ніде не публікувався.

Ключові слова: український педагог, філолог, політик В.П. Науменко, Українська Центральна Рада, Українська Держава, український художник Ф.С. Красицький, український живопис першої половини ХХ ст., портрет.

Постановка проблеми. Олійний портрет з фондів Національного музею історії України раніше не мав належної наукової атрибуції. Для введення його в науковий обіг та участі в експозиціях і виставках необхідно було провести наукове дослідження та дослідити його історію.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз наукових праць дослідників Ф.С. Красицького в культурно-мистецькій сфері дають можливість повніше розкрити життя та твор-

чість художника. Теоретичною базою для дослідження слугували праці мистецтвознавців та науковців серед яких: Г. Бордюг, П. Мусієнко, О. Сторчай, Д. Нестерчук. Ступінь розробленості даної проблеми не можна назвати вирішеною. Автори каталогу, який був виданий до 100-річчя з дня народження художника, Л. Ковальська та Н. Присталенко дослідили твори художника тільки у зібранні НХМУ. Під час наукової атрибуції портрета в образотворчій колекції Національного

музею історії України несподівано виявилась ще одна невідома картина Ф. Красицького.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Не всі роботи Ф.С. Красицького відомі. Через складне політичне становище в першій половині ХХ ст. на території України художники не завжди могли підписувати свої роботи. Вагомою частиною цього наукового пошуку є дослідження творчості Ф. Красицького та виявлення спільного зв'язку між автором та портретованим.

Мета статті. Стаття присвячена картині з образотворчої колекції НМІУ, яка раніше не була опублікована. За радянських часів В.П. Науменка трактували як буржуазного націоналіста, тому цей портрет не міг розглядатися за часів СРСР. Така можливість з'явилась в незалежній Україні, і лише тепер цей твір атрибутовано.

Виклад основного матеріалу. Портрет, про який йдеться у статті зберігався в колекції Центрального історичного музею і записаний в інвентарну книгу в 1948 р. (інв. № М-305) без належної атрибуції. На ньому – один із найяскравіших культурно-освітніх діячів України початку ХХ ст. Володимир Павлович Науменко. На картині погрудне зображення чоловіка вже немолодих років в анфас зі схрещеними руками попереду себе і замисленим втомленим поглядом, спрямованим на глядача. Лець помітна посмішка проглядає з густих вусів та бороди. Одягнений в темний строгий костюм. Чоловік зображений на фоні полиць з книгами, написаними легкими штрихами розведеною фарбою. Портрет виконаний на фанері олійними фарбами в коричнево-жовтих кольорах. Розмір – 55x44 см. Коло рит картини підказує нам, що художник писав портрет увечері, коли освітлення від лампи дає жовтуватий відтінок на всі об'єкти в приміщенні. Судячи з енергійних мазків, ми бачимо як автор швидко переносив на полотно образ Володимира Павловича. Зображення носить більш графічний характер: акцент не на кольорі, а, скоріше, на пластиці ліній і плям. Робота велася у стилі «алла прима» в один шар сивої фарби без попередньої підмалювки. Художник сфокусував увагу глядача на обличчі і проникливих очах, а руки залишив менш прописаними. Але зробив це так вправно, що не відразу помічаєш таке вирішення. Митець хотів уловити той настрій, який найкраще б описав душевний і духовний стан В. Науменка. В цій роботі відчувається впевнена і досвідчена рука майстра.

Ті слова, які сказав колись В.П. Науменко, розкривають його життєву позицію та якнайкраще описують цей портрет: «Я кохаюсь у своєму рідному краю, хотів би ставити діло так, щоб кожна українську справу можна було показувати людям, не позичаючи очей у сірка, а люди ведуть діло так, що сором глянути на постановку його, втішаються тільки тим, що на швидку руку щось зробили» [14, с. 522].

Народився В.П. Науменко 19 липня 1852 р. в Новгороді-Сіверському, де його батько працював директором гімназії. З 1861 р. жив у Києві. В 1868 р. закінчив Другу київську гімназію, а в 1873 р. – відділення історико-філологічного факультету Київського університету. Зразу ж після закінчення почав працювати у рідній гімназії [7, с. 134].

Ще в студентські роки В.П. Науменко не стояв осторонь громадського життя, яке набувало національного підйому. В другій половині ХІХ ст. в Україні почали виникати нелегальні гуртки і товариства, які поширювали освіту серед народу. До складу цих об'єднань входили представники національно спрямованої інтелігенції. Спектр діяльності цих Громад був доволі широкий: створення навчальних посібників, видавнича справа, створення словника української мови та багато ін. В 1873 р. Володимир Павлович увійшов до складу Південно-Західного відділу Російського географічного товариства в Києві [18].

Коли відбувалося певне послаблення політичного тиску у зв'язку з підготовкою до прийняття конституції наприкінці 1880 р., в Києві було створено комісію для складання подання про необхідність запровадження української мови в початковій школі. До складу комісії ввійшов і В.П. Науменко, який працював над текстом цього документа [14, с. 516]. Але вбивство царя Олександра ІІ в березні 1881 р. перекреслило всі надії на розвиток освіти рідною мовою. Тоді, у 80-ті роки, на прохання членів гуртка В.П. Науменко почав таємно читати курс граматики українською мовою. В 1886 р. він подав до Петербурзького цензурного комітету першу частину підручника «Руководство для изучения украинского языка в русских школах». У результаті довгого листування цей підручник побачив світ у 1888 р. під іншою назвою «Обзор фонетических особенностей малорусской речи» [14, с. 517].

Звичайно, через його «українофільську діяльність» ним цікавилась цензура і він був у чорних списках як «неблагодійний». За 30 років педагогічної праці В.П. Науменко був нагороджений орденами Святого Володимира, Святої Анни, Святого Станіслава; медалями Олександра ІІІ та Олександра Невського. Мав звання Заслуженого вчителя та дійсного статського радника. Був талановитим педагогом, «формуєчи з кожної довіреної дитини неповторну особистість» [9].

4 жовтня 1888 р. В.П. Науменку як найкращому викладачеві доручили виголосити промову «О задачах преподавания отечественной словесности» на урочистому акті в Другій Київській гімназії [14, с. 518]. За багатством ідей, оригінальністю пропонуєваних напрямів у викладанні вітчизняної української літератури, і зараз вона актуальна. Це був виклик тій системі, де викладачі були лекторами, а не вихователями.

У 1893 р. В. П. Науменко очолив видання «Киевская старина». То був інший період в історії часопису, який позначився на загальному напрямі та змісті публікацій. Аполітичний характер видання відходив в минуле. На його сторінках почали з'являтися матеріали, присвячені розвитку української літератури та педагогіки. Друкувалися матеріали про становище вчителів, національних шкіл, про необхідність навчання дітей рідною мовою та друк підручників [2, с. 137]. Засновує окрему сторінку в часописі «Киевская старина» – «Словник української живої мови». Матеріали для цієї сторінки збирали в різних землях України. Проте цензура почала забороняти публікацію майбутнього словника. Будучи дипломатом, Володимир Павлович зумів обійти цензурні заборони, назвавши словник «русько-

малоросійським». Пізніше укладанням словника і підготовкою його до друку зайнявся Б. Грінченко [14, с. 521], і в історію ця праця вже ввійшла як Грінченкова.

Із середини 90-х років В. Науменко неодноразово звертався до найвищих царських інстанцій з вимогою дозволити друкувати твори мовою оригіналу. Він сміливо переконував владу, що самовираження через культурний розвиток не має нічого спільного з політичною боротьбою. Хотів добитися скасування Емського указу, підписаного Олександром II у 1876 р., про заборону українського письменства. Нарешті в 1897 р. В.П. Науменко одержав дозвіл на розміщення в журналі «Киевская старина» публікацій українською мовою. Просвітницька діяльність голови «Київського товариства грамотності», яке він очолював у 1897 р., розподіляється між педагогічним викладанням, бібліотечною, шкільною і редакційною комісіями [4]. Він вирішує складну низку питань щодо відкриття нових народних училищ, заснування при них класів для дорослих, розгляд прохань про матеріальну допомогу, ознайомлення з життям і діяльністю провінційних шкіл, притулків.

В.П. Науменко проявив себе і як журналіст. В 1898 р. разом із І. Лужицьким та М. Василенком почав видавати газету «Киевские отклики», а в 1905–1906 рр. заснував газету «Свобода і право» – орган Київського центрального комітету партії кадетів (партії Народної свободи) [2, с. 136–137].

В 1905 р., заснувавши Київську приватну чоловічу гімназію, В.П. Науменко стає директором [17]. Там він реалізує свою давню мрію про власні освітні програми.

Постійного поборника впровадження української мови в національну школу В.П. Науменка включили до складу делегації, яка вирушала до Санкт-Петербурга, щоб вручити прем'єр-міністрові С. Вітте петицію про скасування обмежень українського слова. В делегацію входили також Олена Пчілка, І. Шраг, М. Дмитрієв [14, с. 522].

Окремою сторінкою в житті і творчості Володимира Павловича була Шевченкіана. Він порушує питання про необхідність наукового видання творів поета. Саме Тарас Шевченко, твори якого В. Науменко публікує в «Киевской старине», пов'язує з художником Ф.С. Красицьким, автором його портрета. В.П. Науменко був останнім власником земельного наділу з могилою поета і планував створити національний заповідник на місці поховання. Згодом разом з громадою він втілює цю ідею [14, с. 522].

В період вибуху революційних подій 1917 року та утворення УЦР В.П. Науменку було запропоновано стати заступником голови Української Центральної Ради – М. Грушевського, але він відмовився і в подальшому участі в її роботі не брав [12, с. 348]. Його не приваблювала революційна діяльність, а скоріше відштовхувала. Він не сприйняв хаосу та руйнації, а особливо відштовхував його мілітаризм. Все своє життя він прагнув будувати, а не руйнувати, тому не сприймав рішучих дій молодих політиків [11, с. 99].

В березні 1917 року В.П. Науменко надрукував у газеті «Киевская мысль» статтю «Націона-

лізація школи в Україні», в якій виклав програму українізації початкової, середньої та вищої школи. Він наголошував також на необхідності організації спеціальних курсів української мови для вчителів силами відомої української інтелігенції [11, с. 100].

На початку квітня 1917 р. Тимчасовий уряд призначив В.П. Науменка заступником, а в травні – куратором Київської шкільної округи з охопленням Київщини, Поділля, Волині, Чернігівщини і Полтавщини [20, с. 116]. В цей час він обстоював поступовість українізації народної освіти, нерідко всупереч позиції Генерального секретарства освіти, очолюваного І. Стешенком [12, с. 348–349].

На першому зібранні відновленої 4 квітня 1917р. київської «Просвіти» ім. Тараса Шевченка В.П. Науменка обрали головою її тимчасового правління. Серед засновників цієї громадської організації, що діяла на території Київської губернії ще з 1906 року, був, серед інших, і Ф.Красицький [11, с. 100].

В.П. Науменко входив до складу Правописної комісії при Міністерстві освіти УНР (Генеральному секретаріаті освіти), яка розробляла «Найголовніші правила українського правопису» [14, с. 517]. В період Української Держави (29 квітня – 14 грудня 1918 р.) В.П. Науменко був причетний до різних освітніх проєктів. 30 липня 1918 року його було призначено членом Ради міністра народної освіти і мистецтва.

В листопаді він був призначений міністром освіти і мистецтв, і на цій посаді пропрацював неповний місяць. За цей короткий період було зроблено чимало. Зокрема, В.П. Науменко брав активну участь у заснуванні Української академії наук. Його підпис стоїть під наказами про затвердження В.І. Вернадського її президентом, а А.Ю. Кримського – неодмінним секретарем [11, с. 101].

15 листопада В.П. Науменко та інші щойно призначені міністри, зібравшись на перше засідання, змушені були реагувати на розстріл 14 листопада 1918 року офіцерами добровольчої дружини маніфестації студентів та учнів біля університету Св. Володимира, які протестували проти призову їх до війська. Від імені уряду було висловлено співчуття з приводу «сумних подій». На урядовому засіданні, за наполяганням В.П. Науменка, було обговорено питання про правила і порядок застосування збройної сили, «особливо стосовно учнівської молоді всіх учнівських закладів України» й ухвалено за результатами обговорення постанову.

Незабаром В.П. Науменко вніс законопроект про необхідність звільнення від призову на військову службу колишніх військових-учнів середніх навчальних закладів, викладачів середньої школи і професорських стипендіатів. Батьківські комітети та громадськість міста негативно поставилися до призову учнівської молоді [12, с. 349–350]. Володимир Павлович намагався перешкодити припиненню занять у 7–8 класах у зв'язку з призовом учнів на службу.

14 грудня 1918 р. гетьман П. Скоропадський зрікся своєї посади після антигетьманського повстання. На місце Української Держави Скоропадського прийшла Директорія УНР [15, с. 76].

На початку січня 1919 р. Верховна слідча комісія Директорії УНР пред'явила обвинувачення всьому останньому кабінету міністрів Української Держави, включаючи й В.П. Науменка, але ніяких санкцій до нього не застосовували. Після падіння гетьманського уряду Володимир Павлович продовжував працювати на науковій ниві. У 1919 р. був зарахований науковим співробітником першого історико-філологічного відділу Української академії наук.

На початку лютого 1919 р. більшовики окупували значну частину УНР. Український уряд змушений був залишити Київ. Українські війська під ударами російських поступово відступали. В.П. Науменко залишився в Києві, працював в Українській Академії наук.

7 липня 1919 р. його заарештували більшовики. Вчительська спілка разом з академіком В.І. Вернадським та секретарем-академіком А.Ю. Кримським негайно звернулися з клопотанням про звільнення В.П. Науменка. Але все було марним: 8 липня В.П. Науменка розстріляли, як зазначено в постанові Всеукраїнської надзвичайної комісії, за контрреволюційну діяльність як міністра в уряді Скоропадського [12, с. 351]. В протоколі допиту було записано: «...Звинувачений засвідчив: мені, гр. Науменку, пред'явлено звинувачення про те, що займав посаду міністра просвіти за гетьмана. Винним у названому злочині себе не визнаю... Ставлення до радянської влади негативне, але лояльне» [1, с. 40]. На цей розстріл відгукнувся історик і літературознавець Г.П. Житецький. Як він писав, цим пострілом було «загублено життя людини великої духовної сили, громадського значення і персональної чаруючої привабливості» [14, с. 523].

Реабілітовано Володимира Павловича тільки 13 грудня 1991 р. на підставі ст. 1 закону Української РСР «Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні» від 17 квітня 1991 р. «у зв'язку з відсутністю сукупності доказів його вини»...

На звороті картини вгорі олівцем – ледве розбірливий рукописний напис: «В.П. Науменко / мальовано з нього 1918 р. Київ / Директор київської гімназії...» та монограма у вигляді двох з'єднаних літер Ф і К. Авторського підписа на лицьовому боці портрета немає. Саме за цією монограмою і розпочалися пошуки автора портрета. Це мала б бути, по-перше, людина з ініціалами Ф, К, по-друге, перебувати, як і В.П. Науменко, в Києві в 1918 р. Та найголовніше – треба було знайти таку саму монограму, як на звороті картини. Були співставлені біографічні дані, роботи та альбоми різних митців. В одному з виданих альбомів на деяких творах була знайдена аналогічна монограма, яка й підказала ім'я художника: «Фотій Степанович Красицький. Виставка творів, присвячена 100-річчю з дня народження (1873-1973)» [19, с. 9]. Виставка проходила у Державному музеї українського образотворчого мистецтва УРСР (нині Національний художній музей України). Картина була написана за рік до розстрілу В. Науменка.

Як і В.П. Науменко, художник Фотій Красицький був патріотом своєї України. Багато спільних рис з великим педагогом ми побачимо далі в біографії митця. Народився Фотій Степанович 24 серпня (12 за старим стилем) 1873 р. в

селі Зелена Діброва Звенигородського повіту Київської губернії (нині Черкаської області) в сім'ї нащадків Т. Шевченка [5, с. 201]. Батько Фотія був сином сестри поета – Катерини [4].

Жага до малювання проявилася в нього ще в ранньому дитинстві. Після початкової освіти в сільській школі Ф. Красицького було зараховано до Київської рисувальної школи М. Мурашка (у майстерні М. Пимоненка), де він навчався у 1888–1889 рр. коштом Київської громади та композитора М.В. Лисенка. Зважаючи на родинні зв'язки з Т. Шевченком та здібності до малювання, М. Лисенко підтримував його фінансово [8, с. 9]. Деякий час Ф. Красицький жив у М. Лисенка та у відомого українського живописця В.Д. Орловського. Своє навчання Ф. Красицький продовжив в Одесі та Петербурзі. За час навчання в Рисувальній школі Одеського товариства заохочування красних мистецтв (1892–94 рр.), де його викладачем був К.К. Костанді. Фотій був нагороджений двома бронзовими медалями та однією срібною [19, с. 571].

Потім були Петербурзькі «університети» з 1894 до 1901 рр. За архівними даними, оприлюдненими в 2014 р., співробітником Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва (ЦДАМЛМ) Д.В. Нестерчуком, митець навчався не в Петербурзькій Академії мистецтв, а у Вищому художньому училищі при цьому мистецькому закладі. Про це свідчать оригінал свідоцтва й автобіографії. Одним із його вчителів був І.Є. Рєпін, у майстерні якого він навчався в 1898–1899 рр. Саме там він познайомився з істориком Запорізької Січі Д.І. Яворницьким і став учасником клубу українських художників, очолював який художник О.Г. Сластін.

Подорожуючи на канікулах Україною, Ф. Красицький створив ряд картини, а в серпні того ж року гостював у відомого вченого і громадсько-політичного діяча М.П. Драгоманова, що, звичайно, вплинуло на формування його світогляду.

Після закінчення художнього училища, яке дало йому право викладати в середніх навчальних закладах [10], з 1901 р. по 1906 р. Ф. Красицький займається винятково малярською творчістю. На підставі свідоцтва Петербурзької (імператорської) Академії мистецтв від 5 травня 1903 р. він їздив у відрядження в різні місця Росії, під час яких створив низку картин із натури [10].

Ф. Красицький виступив одним з ініціаторів створення Товариства південноросійських художників, яке очолював з 1902 по 1921 рр. Він був також директором Одеського міського художнього музею.

В 1903 р. Ф. Красицький переїхав до Києва. Занурений у національно-культурні проблеми свого часу, він став організатором і членом редакції сатирично-гумористичного тижневика «Шершень», перший номер якого вийшов у січні 1906 р., де вміщував свої малюнки й карикатури. Художник також викладав, завідував художньо-друкарською школою у Києві (1908–1917 рр.) і брав участь у роботі з охорони та збереження пам'яток мистецтва [10]. Пізніше він був запрошений на посаду відповідального художнього редактора «Літературно-наукового вісника».

На початку ХХ ст. майстер працює над портретами таких видатних українців, як Л. Укра-

інка, О. Пчілка, І. Франко, М. Грушевський, Д. Яворницький, М. Терещенко та ін. [16].

У творчому доробку Ф. Красицького особливе місце займає шевченкіана. Митець все життя працював над образом свого знаменитого діда [3, с. 26]. Зображав його в різні періоди та в різних техніках: живописі, графіці, акварелі, літографії, автолітографії, філокартії.

Велику частину свого життя Ф. Красицький присвятив педагогічній роботі. В 1922 р. митець отримав посаду викладача Миргородського художньо-керамічного технікуму, але по закінченні навчального року він знову повернувся до Києва. В 1927–1937 рр. викладав у Київському художньому інституті. Він – автор знаменитого підручника «Рисування й малювання» (1929 р.), за яким навчалось кілька поколінь молодих художників. До цього часу на території нашої країни не було жодної літератури з таким методом навчання у образотворчому мистецтві, яка б давала такі точні основи з малювання [12, с. 30].

В 1930-х рр. Ф. Красицький та його родина зазнали репресій. В 1934 р. розстріляли його зятя, поета О. Влизька. Доньку Фотину вислали на Урал. Навесні 1937 р. арештували іншого зятя – письменника П. (Голоту) Мельника. Старшу доньку Ярину з сином виселили до Башкирії. Самого Ф. Красицького звинуватили в «українському націоналізмі», а 22 вересня 1937 р. його було звільнено з посади доцента художнього інституту. Після оскарження свого звільнення його було відновлено на посаді в інституті, проте адміністрація художнього інституту не поспішала з виконанням цього наказу [10]. І як наслідок, коли в листопаді 1937 р. на художній виставці в будинку Народного мистецтва експонувалися картини таких відомих українських митців як М. Бурячек, Ф. Кричевський, О. Шовкуненко, то серед них уже не було робіт Ф. Красицького [8, с. 41].

Під час Другої Світової війни Ф. Красицький перебував у Києві. Організація українських націоналістів починає відновлювати державні інституції України, створює перший орган – Київську міську управу. Невдовзі його обирають членом Комітету охорони пам'яток культури і старовини, а 15 жовтня 1941 р. призначають т. в. о. директора музею Т. Г. Шевченка [10].

У часи німецької окупації Ф. Красицький, незважаючи на хворобу, продовжував активно працювати, що засвідчують збережені договори й угоди художника з металевим заводом «Двигун» (23 січня 1942 р.) на виготовлення металевих барельєфів І. Франка, Л. Українки та з Київським експериментальним художньо-керамічним заводом (5 червня 1942 р.) – на виготовлення керамічних погрудь Т. Шевченка [10].

Останні роки його життя були драматичними – і не лише через хворобу. Була загроза втратити свій мистецький доробок і тому Красицький сховав свої картини. Фашисти пропонували художникові за щедрий гонорар написати портрет Гітлера, але він відмовився. Тоді вони його люто побили. Фотій Степанович вижив, але прожив після цього недовго: 2 червня 1944 року він помер від крововиливу в мозок. Поховали художника на Байковому кладовищі.

Висновки. Отже, в портреті переплелися дві складні та схожі між собою долі двох людей – відомого українського художника Ф.С. Красицького та не менш відомого громадського діяча В.П. Науменка. Вони залишили свій важливий слід в історії України. Це два видатні педагога, діячі, сильні особистості, котрі проявили талант та дали багато ідей українській науці. Створили цінні наукові посібники для навчання. Їхні праці й досі є актуальними. Але головне – вони дуже любили свою країну, працювали для розквіту нації.

Список літератури:

1. Албул І. Історія педагогіки в персоналіях: Володимир Науменко (1852-1919): навч. посіб. / І.В. Албул. – Умань: РВЦ «Софія», 2007. – 196 с.
2. Бондарчук О.Б., Палійчук Р.І. // Педагогіка і психологія. Вісник АПН України. Науково-теоретичний та інформаційний журнал Академії педагогічних наук України № 4 (65), 2009. – 164 с.
3. Блюміна І. Визначний художник-реаліст // Образотворче мистецтво. – Київ: Вид-во «Мистецтво», 1973. – Вип. № 6. – С. 26-27.
4. Ганна Черкаська [Електронне джерело]. – [Режим доступу]: <http://hanna-cherkaska.uamodna.com/articles/paschadok-tarasa-shevchenka/> - Назва з титул. екрана
5. Енциклопедія сучасної України: у 31 т. - НАН України, Інститут історії України. – Київ: Наукова думка, 2014. – Т. 15. – С. 201-202.
6. Ковальська Л.С., Присталенко Н.М. Фотій Степанович Красицький. Виставка творів, присвячена 100-річчю з дня народження (1873-1973). – Київ: Видавництво «Реклама», 1975. – 42 с.
7. Майстер пензля Фотій Красицький : біобібліогр. нарис / уклад. Г. Бордюг, Т. Мусієнко; ред. Г. Брагарник; ЦБС Поділ. р-ну, 6-ка ім. О. Грибоедова. – К., 2012. – 31 с. – (Галерея митців Подолу).
8. Мусієнко П.Н. Фотій Красицький. – Київ: Вид-во «Мистецтво», 1975. – 72 с.
9. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. Фонд 86, № 14.
10. Нестерчук Д.В. Гілка Шевченківського роду (до 140-річчя від дня народження Фотія Степановича Красицького) / Д.В. Нестерчук // Архіви України. – 2014. – № 1. – С. 188-202 (та http://www.archives.gov.ua/Publicat/AU/AU_1_2014/19.pdf).
11. Панкова С.В. Володимир Науменко (1852-1919) // Український історичний журнал, 1998, № 6.
12. Пиріг Р. Діяльність урядів гетьманату Павла Скоропадського: персональний вимір. – К.: Інститут історії України НАН України, 2016.
13. Сторчай О.В. Фотій Красицький про значення форми в образотворчому мистецтві // Образотворче мистецтво. – Київ, 2014. – Вип. № 1. – С. 30-31
14. Сухомлинська О.В. Українська педагогіка в персоналіях: у 2 кн., кн. 1: Навчальний посібник / За редакцією Сухомлинської О.В. – К.: Либідь, 2005. – 624 с.
15. Українська педагогіка в персоналіях: У 2 кн. Кн. 1. – К.: Либідь, 2005.
16. Фотій Красицький. Портрет Михайла Грушевського. 1907 р. [Електронне джерело]. – [Режим доступу]: http://www.ntsh.org/visnyk_N36/ – Назва з титул. екрана.

17. Центральний Державний історичний архів Києва. Фонд 442, оп. 858, ед. хр. № 125.
18. Центральний Державний історичний архів Києва. Фонд 442, оп. 830, ед. хр. № 410.
19. Шевченківська енциклопедія: в 6 т. – Т. 3: І-Л / НАН України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка; редкол.: М. Г. Жулинський (гол.) [та ін.]. – К., 2013. – С. 571.
20. Шкільник М. Україна у боротьбі за державність в 1917-1921 роках, Торонто, Канада, 1971.

Кошова Н.Н., Форманюк Т.М.

Национальный музей истории Украины

НЕИЗВЕСТНАЯ КАРТИНА ХУДОЖНИКА Ф. КРАСИЦКОГО ИЗ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОЙ КОЛЛЕКЦИИ НМИУ

Аннотация

Исследован портрет украинского общественного деятеля, педагога и филолога В.П. Науменка из коллекции НМИУ неизвестного автора. Автором портрета, как доказано научной атрибуцией, является известный украинский художник Ф.С. Красицкий. Во времена СССР В. Науменка трактовали как буржуазного националиста, поэтому портрет не изучался. Такая возможность появилась в независимой Украине. Этот портрет нигде не публиковался.

Ключевые слова: украинский педагог, филолог, политик В.П. Науменко, Украинская Центральная Рада, Украинская Держава, украинский художник Ф.С. Красицкий, украинская живопись первой четверти XX в., портрет.

Koshova N.N., Formanuk T.M.

National Museum of the History of Ukraine

KRASITSKY KNOWN PAINTINGS OF PICTORIAL COLLECTION OF THE NATIONAL MUSEUM OF THE HISTORY OF UKRAINE

Summary

The article presents a portrait of a politician, philologist, teacher the Volodymyr Naumenko of the National museum of the history of Ukraine. The author of this portrait is the Fotij Krasytiskij. Naumenko previously considered bourgeois nationalist. Because the portrait was not studied. Portrait Naumenko have not been previously published.

Keywords: Ukrainian artist the Fotij Krasytiskij, portrait of a politician, philologist the Volodymyr Naumenko, Ukrainian educator the Volodymyr Naumenko, Ukrainian Central Rada, Ukrainian state, Ukrainian painting early 20th century.